

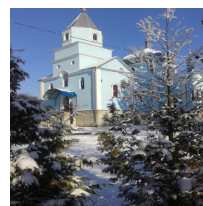
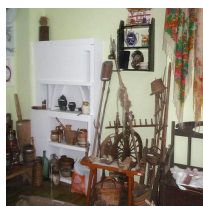
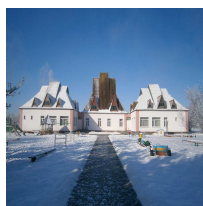
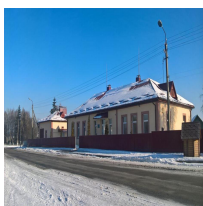
С. С. Рибій

Новоселиця село Шепетівського району

НОВОСЕЛИЦЯ – село Шепетівського (до липня 2020 – Полонського) району Хмельницької області. 2015 Новоселиц. сільс. раду (підпорядк. с. Дубовий Гай) зараховано до Полон. міської об'єднаної територіал. громади. Н. знаходиться на р. Хомора (притока Случі, бас. Дніпра), за 100 км від Хмельницького, 40 км від м. Шепетівка, 6 км від м. Полонне та 10 км від залізнич. ст. Полонне. Площа 5,36 км². За переписом насел. 2001, проживали 3347 осіб; станом на 2020 – 3016 осіб; переважно українці. Проходить автомобіл. шлях Новоград-Волинський–Старокостянтинів. Н. вперше згадується в писем. джерелах 1583. Пізніше на її тер. виокремилися 2 села – Велика Новоселиця та Мала Новоселиця (у серед. 20 ст. знову стали одним насел. пунктом Н.). Знач. період новоселиц. землі належали князям Острозьким. У документах 1620 згадується, що тут діяв православ. храм. На сх. околиці розташовувалася козац. сторож. вежа (споруджено пам'ят. знак). Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького та гайдамац. русі. 1716 збудовано дерев'яну церкву Різдва Ісуса Христа, а 1884 зведено новий однойм. православ. храм (у 1930-х рр. зруйновано за наказом рад. кер-ва; 2006 на його місці споруджено церкву Ікони Казанської Божої Матері). Після 2-го поділу Польщі 1793 – у межах Рос. імперії. 1793–95 – у складі Ізяслав., 1795–97 – Волин. намісництв; 1797–1925 – Волин. губ.; 1795–1921 – Новоград-Волин., 1921–23 – Полон. пов. У 19 ст. серед вірян було бл. 55 % православних, 43 % католиків і 2 % юдеїв. Тривалий час існувала Велико-Новоселиц. волость, до якої станом на 1885 належали 7 поселень і 6 сільс. громад. У тому ж році у Великій Новоселиці було 200 дворів, мешкали 1675 осіб; у Малій Новоселиці – відповідно 78 і 720. Наприкінці 19 ст. Велико-Новоселиц. волость ліквідовано, її поселення підпорядковано Полон. (зокрема й Велику та Малу Новоселиці), Лабун. і Миропіл. волостям. У 19 – на поч. 20 ст. найбільшими власниками земель і перероб. підприємств були підприємці Гріпарі, графи Шувалови, князі Гагаріни та ін. 1875 відкрито однокласне нар. училище. Гагаріни запросили ірланд. пейзаж. арх. Д. Мак-Клера для закладання публ. їхньої садиби (зберігалася до 2005) парку (нині пам'ятка садово-парк. мистецтва заг.-держ. значення Великоновоселицький парк; після відновлення незалежності України освячено статую Матері Божої Оранти та капличку). 1893 тут побувала Леся Українка, часто приїздив її дядько Г. Косач. 1897 збудовано цукр. завод (1899 – 170, 1914

– 380 працівників; 1941 був підірваний рад. військовими під час відступу; донині збереглося кілька завод. житл. приміщень). 1906 у Великій Новоселиці – 432 двори та 2734 особи; у Малій Новоселиці – відповідно 208 і 1361. У 1916 засн. вищу початк. школу з 4-річ. терміном навчання. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. Деякий час, окрім Великої та Малої Новоселиць, було с. Червона Новоселиця. 1923–30 – у складі Шепетів. округи; 1932–37 – Вінн., від 1937 – Кам'янець-Поділ. (від 1954 – Хмельн.) обл.; 1923–62 та 1967–2020 – Полон., 1962–66 та від 2020 – Шепетів. р-нів. У 1930-х рр. засн. бурякорадгосп. Жит. потерпали від голодомору 1932–33 (померли понад 550 осіб; відкрито пам'ят. знак), зазнали сталін. репресій. Від липня 1941 до січня 1944 – під нім. окупацією. На фронтах 2-ї світової війни воювали 402 воїни-земляки, з них 333 загинули. Під час звільнення Н. були вбиті 62 воїни-визволителі. Їм встановлено пам'ятники. Під керівництвом Ф. Климова (є мемор. дошка) посаджено понад 200 га фрукт. саду, функціонував плодорозсадник. Корисні копалини: граніт, гончарні глини, пісок, торф. 2003 створ. приватне с.-г. підприємство «Ковпак» (вирощування зерн., бобових і олій. культур); 2008 – фермер. госп-во «Ліона» (окрім рослинництва, займається розведенням великої рогатої худоби та свиней); 2018 – сімейну ферму «Самоцвіт». У Н. – заг.-осв. школа, дитсадок; філія Полон. дит. муз. школи, Будинок культури, б-ка; амбулаторія заг. практики сімей. медицини. 1995 освячено костел Фатимської Матері Божої. 2012 відкрито музей історії села. Функціонують 2 нар. колективи: жін. фольклор. ансамбль «Джерело» (засн. на поч. 1990-х рр.) та козац. ансамбль шумових інструментів «Веселі музики» (2018; обома керує В. Чумак). Серед видат. уродженців – біохімік Є. Шамрай, правознавець Л. Юзьков; художник І. Яремов; легкоатлетка Т. Філонюк.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року). Вінніпег, 1986. Т. 2;
2. Ворончук І. Володіння князів Острозьких на Східній Волині. К.; Старокостянтинів, 2001;
3. Матеріали науково-практичної конференції «Полонщина: минуле, сучасне і майбутнє», приуроченої 80-річчю утворення Полонського району. Полонне, 2009.

Бібліографічний опис:

Новоселиця село Шепетівського району / С. С. Рибій // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-72521>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).